

dziedzictwo swej pracy badawczej w dzieje swego Kościoła lokalnego, ale także w dzieje Kościoła w Polsce oraz w odkrywanie homiletycznego bogactwa wieku XX.

Ks. Jerzy Swędrowski

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 2009, t. 42, z. 2, s. 223–225

Katechizm Płocki, Część I: Wyznanie wiary, Płocki Instytut Wydawniczy, Płock 2008, 272 s.

W 1992 roku ukazał się *Katechizm Kościoła Katolickiego*, adresowany do szerokiej grupy odbiorców: biskupów, kapłanów, katechetów i wszystkich wiernych chrześcijan. Jego głównym celem jest przedstawienie organicznego i syntetycznego wykładu istotnych treści nauki katolickiej dotyczących wiary i moralności na podstawie dokumentów Vaticanum II i całości Tradycji Kościoła¹. Katechizm ten – jak zauważył Jan Paweł II w konstytucji apostolskiej *Fidei depositum* – „nie ma zastąpić katechizmów opracowywanych w różnych miejscach, zatwierdzonych przez kompetentne władze kościelne (...). Powinien raczej stać się zachętą i pomocą do opracowania nowych katechizmów lokalnych, przystosowanych do różnych środowisk i kultur, a jednocześnie zachowujących jedność wiary oraz wierność nauce chrześcijańskiej”². W tej wypowiedzi papieża chodzi zatem o właściwą adaptację *Katechizmu Kościoła Katolickiego*, która uwzględniłaby specyfikę danego miejsca, ze szczególnym zwróceniem uwagi na uwarunkowania kulturowe, sytuacje społeczne i eklezjalne, a także na wiek i życie duchowe adresatów katechezy³.

Apel o adaptację *Katechizmu Kościoła Katolickiego* w obszar między innymi Kościołów lokalnych zainspirował pomysłodawców, redaktorów i twórców *Katechizmu Płockiego*. Dnia 14 października 2004 roku ks. bp prof. dr hab. Stanisław Wielgus, ówczesny ordynariusz diecezji płockiej, do opracowania katechizmu dla Kościoła płockiego specjalnym dekretem powołał ośmioosobowy zespół kapłanów: ks. bp Roman Marcinkowski – przewodniczący, ks. Daniel Brzeziński, ks. Ryszard Czekalski, ks. Kazimierz Działak, ks. Janusz Kochański, ks. Adam Łach, ks. Tomasz Opaliński i ks. Henryk Seweryniak⁴. Wymienione osoby weszły w skład zespołu redakcyjnego *Katechizmu Płockiego*, którego część pierwsza, zatytułowana *Wyznanie wiary*, została wydana drukiem przez Płocki Instytut Wydawniczy w 2008 r. Układ tej części *Katechizmu Płockiego* zasadniczo jest wzorowany na *Katechizmie Kościoła Katolickiego*, jakkolwiek niektóre tematy zostały rozszerzone ze względu na szczegółowe potrzeby wiernych, stawiane przez nich pytania i wątpliwości oraz odczytywane znaki czasu. Dokładna analiza recenzowanego dzieła całkowicie potwierdza opinię wyrażoną w słowie wprowadzającym przez Zespół Redakcyjny, że w dokonanej przez nich adaptacji *Katechizmu Kościoła Katolickiego* do warunków polskich uwidacznia się charakter twórczy (s. 11). Warto przy tym zauważyć, że nowe elementy związane z bardziej szczegółowym potraktowaniem kwestii specyficznych dla naszego obszaru kulturowego i uwarunkowań społeczno-religijnych, dobrze integrują się z duchem *Katechizmu Kościoła Katolickiego*. Dostrzega się niezwykłą

¹ Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, wydanie polskie, Poznań 1994, 11–12.

² *Konstytucja Apostolska Fidei depositum mocą której publikuje się Katechizm Kościoła Katolickiego opracowany po Soborze Powszechnym Watykańskim II*, w: *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002, s. 14.

³ Por. tamże, 24.

⁴ Por. Dekret Nr 2303/2004, *Miesięcznik Pastorski Płocki* 10 (2004), s. 435.

dbałość o zachowanie jedności wiary i o wierność nauce katolickiej, wyraźnie postulowaną we wspomnianej już wcześniej konstytucji apostolskiej Jan Paweł II *Fidei depositum*⁵. W recenzowanym katechizmie przekazywane prawdy wiary są ze sobą ściśle powiązane, stanowią pewną organiczną i harmonijną całość.

Nowość ujęcia, zauważalna w układzie tematycznym, jeszcze bardziej uwidacznia się w strukturze poszczególnych jednostek i używanym języku, czyli w płaszczyźnie metodologicznej. Poza nielicznymi wyjątkami katechezy są opracowane według następującego klucza:

- sytuacja egzystencjalna (punkt wyjścia);
- krótka definicja omawianej prawdy wiary;
- pozytywne wyjaśnienie definiowanej prawdy wiary ubogacone w wielu miejscach pytaniami dotyczącymi jej zastosowania w życiu adresata katechezy;
- podsumowanie najważniejszych wiadomości, pozwalające odbiorcy zapamiętać prawdę reflektowaną w danej katechezie.

Konsekwentne stosowanie jednolitego układu w opracowaniu poszczególnych jednostek katechetycznych zapewniło tekstowi jednolitość, tak ważną w przygotowaniu katechizmu – dzieła, od którego wymaga się, by stanowiło pewną nierozzerwalną całość nie tylko pod względem treści, ale też formy jej przekazu. Spełnienie tego warunku przez redaktorów *Katechizmu Płockiego* część pierwsza – *Wyznanie wiary* uznać trzeba za czyn wielkiej wagi, jeśli uwzględni się liczbę osób występujących jako autorzy tego dzieła i, jak czytamy w słowie wprowadzającym „Od redakcji”, reprezentujących różne środowiska i dziedziny naukowe: teologię, katolicką naukę społeczną, filologię polską, teorię komunikacji (s. 11). Każdy z autorów z właściwym sobie wrodzonym talentem, zdobytą wiedzą, doświadczeniami wypływającymi z wiary przeżywanej w codziennym życiu znacząco ubogacił przekaz podstawowych katechizmowych prawd wiary. Obecny w każdej jednostce katechetycznej element egzystencjalny, opisany przede wszystkim w części wprowadzającej, związany z życiem współczesnego człowieka, także zasługuje na pochwałę. Nadaje on bowiem przekazywanym treściom wymiar bardziej praktyczny, budzi zainteresowanie i bardzo wciąga w refleksję nad prawdami posiadającymi głębię teologiczną, wzbogacając tym samym w znacznym stopniu świadomość wiary. Tak silne wyeksponowanie elementu egzystencjalnego jest ukłonem w kierunku nowych ujęć katechezy, rozwijanych po Soborze Watykańskim II, zwłaszcza w egzystencjalnym modelu katechezy, czy katechezie ukierunkowanej antropologicznie, w której sytuacja egzystencjalna – ludzka sprawa, fakt, wydarzenie zawierające ludzkie przeżycia, dążenia, pragnienia i potrzeby – stanowi punkt wyjścia na drodze otwierania się na Boga. Poznanie i przyjęcie Jego Słowa, zawartego w Piśmie Świętym i nauce Kościoła, umożliwiła z kolei pełną odpowiedź na problemy postawione przez sytuację egzystencjalną i wskazuje drogę postępowania chrześcijanina⁶. Trudno oprzeć się wrażeniu, że właśnie te założenia znalazły swoje konkretne zastosowania w *Katechizmie Płockim*, część pierwsza: *Wyznanie wiary*. Warto przy tym zauważyć, że także stosowany język budzi zainteresowanie czytelnika przekazywaną treścią. Jest to język konkretny, zrozumiały dla przeciętnego odbiorcy, ale równocześnie oddający doskonale prawdy wiary, które jawią się nie tylko jako przekaz ściśle teologiczny, ale też mają wartość w wymiarze egzystencjalnym. W ocenie metodologicznej trzeba odnotować jeszcze jeden pozytywny szczegół: poszczególne jednostki, posiadając określoną i bardzo przejrzystą strukturę, nie są zbyt długie. Redaktorzy i autorzy dzieła doskonali zdali sobie sprawę z tego, że współczesny człowiek jest

⁵ Por. Jan Paweł II, *Konstytucja apostolska Fidei depositum...*, s. 9.

⁶ Por. W. Koska, *Katechetyka*, Poznań 1993, s. 82.

przyzwyczajony do krótkiej i konkretnej informacji, która dochodzi do odbiorcy na zasadzie „fleszu”, dokonując istotnych zmian w sposobie myślenia i postępowania.

Wystawiając wysoką i jednoznacznie pozytywną ocenę *Katechizmowi Płockiemu* koniecznie trzeba wspomnieć, że został on przygotowany w środowisku mającym w tym względzie bogate doświadczenie. Wspominał o tym ks. bp Piotr Libera w słowie wprowadzającym do *Katechizmu Płockiego*, a także ks. bp Roman Marcinkowski w pierwszej katechezie, wyjaśniając, że ten nowy Katechizm nawiązuje do tradycji diecezjalnych katechizmów: małego i dla dzieci starszych. Na wielką wartość tego dzieła wpłynęła praca obecnych autorów i redaktorów, wśród których znalazły się nazwiska znanych i cenionych teologów, kanonistów i historyków, między innymi: ks. prof. dra hab. Wojciecha Góralskiego, ks. prof. dra hab. Michała Mariana Grzybowskiego, ks. prof. dra hab. Ireneusza Mroczkowskiego i ks. prof. dra hab. Henryka Seweryniaka. Ze względu na charakter tego dzieła najbardziej istotny wkład w jego tworzenie wnieśli zapewne osoby bezpośrednio związane z katechezą, naukowo uprawiające katechetykę i w jakiejś mierze decydujące nawet o jej kierunku nie tylko w wymiarze Kościoła lokalnego – płockiego, ale też w Polsce. W sposób szczególnie trzeba zauważyć obecność i aktywność ks. bpa Romana Marcinkowskiego, biskupa pomocniczego diecezji płockiej i członka Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski. Wśród pomysłodawców, autorów i w zespolo redakcyjnym znalazł się także ks. prof. dr hab. Ryszard Czekalski, bardzo znany i ceniony przez teoretyków katechezy, autor wielu pozycji naukowych z zakresu katechetyki, cenzor przy Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski i wieloletni dyrektor Wydziału Katechetycznego w diecezji płockiej.

Na wartość recenzowanego dzieła wpłynął znacząco także fakt, że teksty w nich zawarte przed wydaniem drukiem były odczytywane przed każdą niedzielną mszą świętą w diecezji płockiej, począwszy od II niedzieli Wielkiego Postu 2005 r. W rozpowszechnianiu treści katechizmu użyto także nowoczesnych środków masowego przekazu: katolickie rozgłośnie radiowe w Ciechanowcu i Płocku, płocką edycję tygodnika katolickiego „Niedziela” i Internet. Słusznie zauważył ks. bp Roman Marcinkowski, przybliżając zasadniczą ideę *Katechizmu Płockiego*, że wykorzystanie tych kanałów informacyjnych otworzyło szerokie możliwości poznania tego katechizmu przez każdą osobą (s. 9-10). Praktyka związana z rozpowszechnianiem tekstu pozwoliła równocześnie redaktorom dzieła zebrać opinie i je uwzględnić przy wydaniu go drukiem. *Katechizm Płocki*, cześć pierwsza: *Wyznanie wiary* jest więc opracowaniem bardzo dojrzałym i zarazem nowatorskim. Doskonale spełnia wymogi stawiane katechizmom z uwzględnieniem tych doświadczeń i wskazań, jakie podaje współczesna katecheza. Jest to dzieło, które rzeczywiście może stanowić znakomitą pomoc w katechezie zwłaszcza dorosłych, mieszkających w Polsce i poza jej granicami.

Ks. Stanisław Dziekoński

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 2009, t. 42, z. 2, s. 225–228

Charles L. Griswold, *Forgiveness. A Philosophical Exploration*, Cambridge University Press, Cambridge 2007, 242 + XXVI s.

Przebaczenie z punktu widzenia filozoficznego stało się punktem zainteresowania profesora Boston University, Charlesa L. Griswolda. Przegląd literatury poświęcony temu